

Raportti kyselystä TE-toimistojen ja kuntakokeilujen maahanmuuttajapalvelujen verkostolle

Ilona Korhonen

2024

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus**

Kyselyn toteutus

Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valtakunnallinen Kumppanina kotoutumisessa -hanke (ESR+) toteutti sähköisen kyselyn, joka lähetettiin työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimalle valtakunnalliselle TE -toimistojen ja kuntakokeilujen maahanmuuttajapalvelujen verkostolle. Verkostossa on kaikkiaan noin 400 jäsentä, jotka työskentelevät pääasiassa asiantuntijoina TE -toimistojen ja työllisyysalueiden kotoutuja- ja muiden maahanmuuttaneiden asiakkaiden parissa. Kysely oli auki 1.11.-15.11.2024 ja siihen saatiin kaikkiaan 160 vastausta eri puolilta maata.

Kyselyllä haluttiin kartoittaa TE-toimistojen ja työllisyyspalvelujen virkailijoiden näkemyksiä maahanmuuttaneiden asiakkaidensa työnhaun tuen tarpeista. Tietäen virkailijoiden suuret asiakasmäärät haluttiin kyselyn pakolliseksi merkittyjen kysymysten osuus pitää mahdollisimman pienenä.

Kysely oli jatkumoa Kumppanina kotoutumisessa -hankkeen vuonna 2024 julkaisemalle [selvitykselle arabin-, darin-, somalin- ja soraninkielisten miesten näkemyksistä elämästä Suomessa](#). Selvitys

perustui sähköiselle kyselylle, jossa kysyttiin em. kieliryhmiin kuuluvilta miehiltä muun muassa sitä, osaavatko he hakea työpaikkoja itsenäisesti, eli esimerkiksi lukea työpaikkailmoituksen, täyttää sähköisen hakemuksen tai laatia ansioluettelon. Vastaajista hieman vajaa puolet (47 %) koki osaavansa hakea työpaikkoja itsenäisesti. 26 % heistä koki osaavansa hakea töitä osittain itsenäisesti ja noin kaksi viidesosaa vastaajista koki, että ei osaa hakea työpaikkoja.

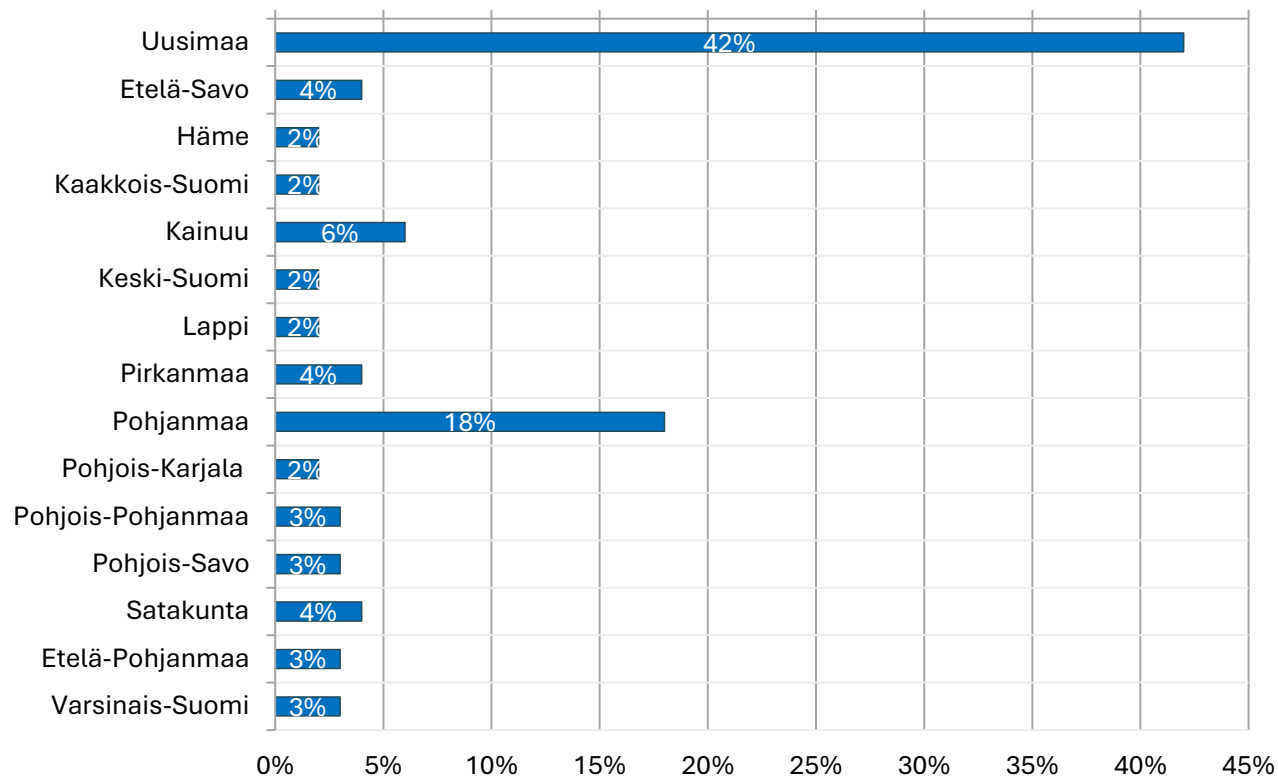
Yksi selvityksen suosituksista olikin se, että työnhakuun tarvitaan riittävää henkilökohtaista tukea. Tätä taustaa vasten haluttiin nyt erityisesti saada tietää, miltä maahanmuuttaja-asiakkaiden työnhakutaidot ja työllistymisen keskeiset esteet ja toisaalta tarjolla olevat työllistymisen edistämisen välineet näyttävät työllisyysalueiden ja TE-toimistojen virkailijoiden näkökulmasta. Työllisyyspalvelut ovat parhaillaan myös läpikäymässä merkittävää muutosta, ja tässä tilanteessa on hyvä pitää mielessä jo tunnistetut tarpeet maahanmuuttaneiden kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi.

Vastaajat

Kyselyyn vastattiin kaikkialta Suomesta. Vastanneista 160 TE-toimiston ja työllisyysalueiden maahanmuuttajapalvelujen asiantuntijasta suuri osa, 42 % eli 68 henkilöä, ilmoitti työskentelevänsä Uudellamaalla. Seuraavaksi eniten, 18% ilmoitti työskentelyalueekseen Pohjanmaan. Muilta alueilta vastaajia oli 2-6% kaikista vastaajista, mikä tarkoittaa 3-9 vastaajaa/alue.

Millä alueella työskentelet?

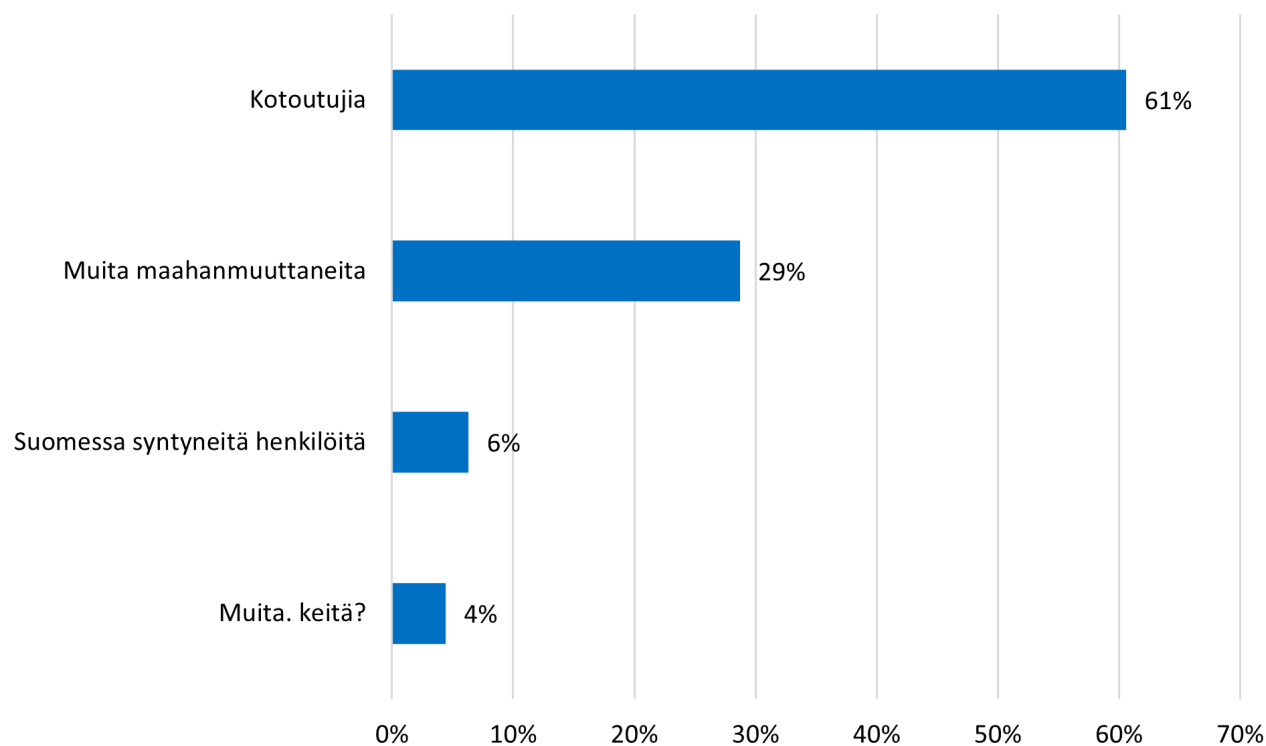
Vastaajien määrä: 160

Vastaajien asiakaskunta

Kysyttäessä, keitä vastaajien asiakkaat pääasiassa ovat, suurin osa vastaajista, 61%, kertoi asiakkaidensa olevan pääasiallisesti kotoutujia. Pääasiassa muita maahanmuuttaneita kuin kotoutujia kertoi palvelevansa 29% vastaajista, Suomessa syntyneitä henkilöitä 6% vastaajista ja muita asiakkaita 4% vastaajista. Kaksi viimeistä mahdollista asiakasryhmää sisällytettiin vastausvaihtoehtoihin siksi, että oletus oli, että erityisesti pienemmillä paikkakunnilla työtehtävät eivät välttämättä ole eriytyneet niin, että yksi virkailija palvelisi ainoastaan maahanmuuttaneita asiakkaita, vaan nämä saattavat olla yksi asiakasryhmä virkailijan muiden asiakkaiden joukossa. 4% vastaajista kertoi palvelevansa muita kuin em. asiakasryhmiä. Vastauksena avokysymykseen ”Muita, keitä?” he kertoivat palvelevansa kaikkia työttömiä sekä työnantajia. Yksi vastaaja kertoi palvelevansa ukrainalaisia asiakkaita.

Keitä asiakkaasi pääasiassa ovat?

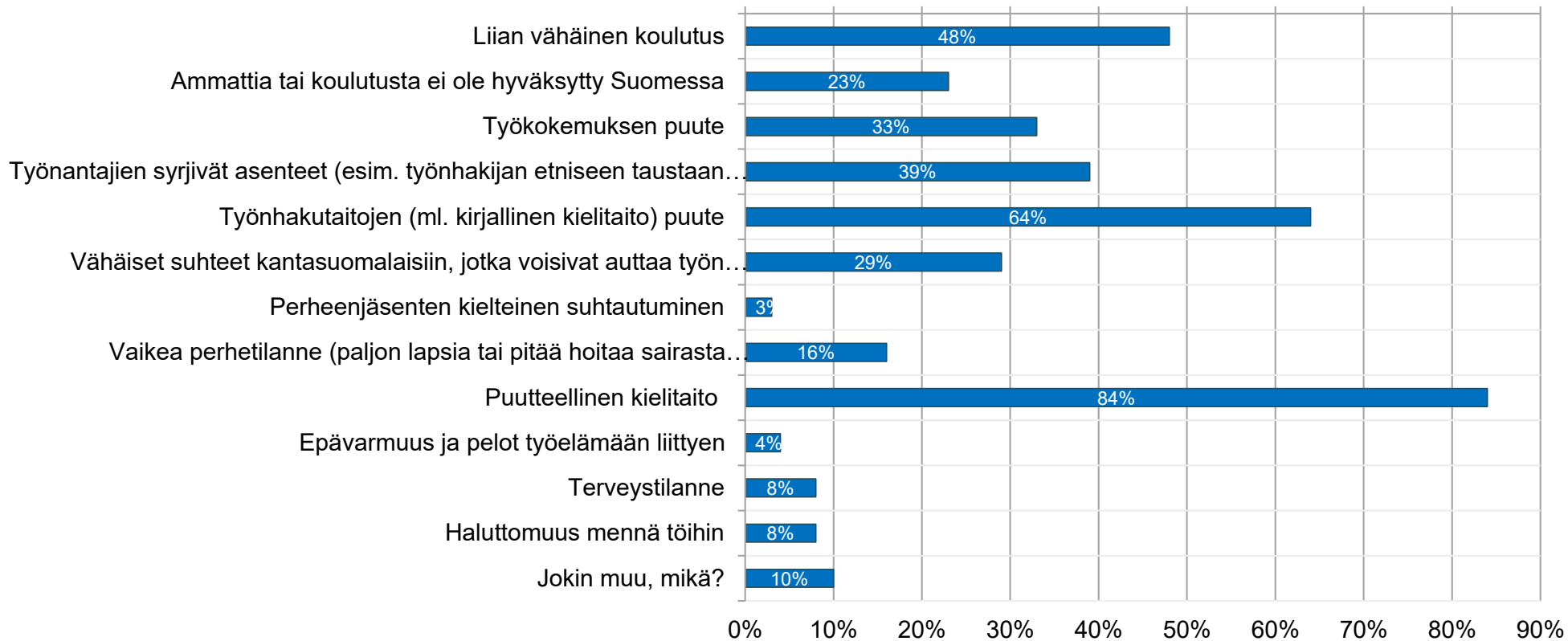

Asiakkaiden työllistymistä vaikeuttavat seikat – kaikki vastaajat

Pyydettyessä valitsemaan kolme keskeisintä syytä, joiden kaikki kyselyyn vastanneet virkailijat näkevät vaikeuttavan asiakkaidensa työllistymistä, ehdottomasti yleisimmin valituksi tuli puutteellinen kielitaito, jonka valitsi 84% vastaajista. Seuraavaksi yleisin, vastaajista 64%:n valitsema syy oli työnhakutaitojen (ml. kirjallinen kielitaito) puuttuminen. Kolmanneksi yleisin syy oli asiakkaiden liian vähäinen koulutus, jonka valitsi keskeisimpien syiden joukkoon 48% vastaajista.

Näiden jälkeen yleisimmät vastaajien valitsemat asiakkaiden työllistymistä vaikeuttavat syyt olivat työnantajien syrjivät asenteet (39%), asiakkaiden työkokemuksen puute (33%) ja vähäiset suhteet kantasuomalaisiin, jotka voisivat auttaa työn saamisessa (29%). Vaikean perhetilanteen työllistymistä vaikeuttavana seikkana näki 16% vastaajista. Vähiten mainintoja saaneet asiakkaiden työllistymisen esteet olivat terveystilanne (8%), haluttomuus mennä töihin (8%), epävarmuus ja pelot työelämään liittyen (4%) ja perheenjäsenten kielteinen suhtautuminen (3%).

Minkä tekijöiden näet vaikeuttaneen/vaikeuttavan työttömien asiakkaidesi työllistymistä ensisijaisesti? (valitse kolme keskeisintä syytä) 160 vastaajaa

Vastauksena avokysymykseen ”Jokin muu, mikä?” mainittiin työllistymistä vaikeuttavina seikkoina työnhakutaitojen, digitaitojen, kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon sekä verkostojen puute sekä työnantajien asenteet ja näiden korkeat kielitaitovaatimukset.

- *Alueella vaikea saada edes harjoittelu/työkokeilupaikkaa maahanmuuttajataustaisena.*
- *Ammattitaitoa on vaikea todentaa Suomessa (työkokemusta siis on, mutta se ei vakuuta suom. työnantajia).*
- *Työnantajien asenteet (hyvää suomen kielen taitoa vaaditaan vaikka työkielenä on esim. englanti) ja ylipäätään vaaditaan hyvää suomen kielen taitoa vaikka työ ei sitä edellyttäisi esim. tuotantotyö teollisuudessa.*
- *Sopeutuminen työnhakukulttuuriin vie aikaa.*
- *Voi olla korkea tutkinto kotimaasta, mutta niitä ei arvosteta Suomessa.*
- *Maahanmuuttajien rekry menee usein niin, että jo töissä olevalta kysytään, onko sillä tuttua joka voisi tulla. Tämä on yleisempää kuin suomalaisilla ja tekee ”ei-tuttua jo töissä” -oleville vaikeuksia työllistyä.*

Minkä tekijöiden näet vaikeuttaneen/ vaikeuttavan työttömien asiakkaidesi työllistymistä ensisijaisesti?

Kotoutujia, vs. kaikkia maahanmuuttaneita palvelevien virkailijoiden vastaukset

Kun vastauksia suodatettiin niin, että otettiin vertailuun pääasiassa vain kotoutujia palvelevien virkailijoiden (97 henkilöä) ja pääasiassa muita, eli kotoutumisajan ylittäneitä maahanmuuttaneita palvelevien virkailijoiden (46 henkilöä) vastaukset, tuli ilmi, että molemmat ryhmät arvioivat asiakkaidensa työllistymistä vaikeuttavat seikat varsin samantyyppisesti: keskeisin asiakkaiden työllistymistä vaikeuttava asia oli molempien ryhmien näkökulmasta puutteellinen kielitaito, jonka oli valinnut 88% kotoutujia ja 76% muita maahanmuuttaneita palvelevista virkailijoista. Muut maahanmuuttaneet kuin kotoutujat ovatkin usein jo ehtineet käydä kotoutumiskoulutuksen ja ylipäänsä asua maassa pidempään, ja siten oppia kieltä kotoutujia paremmin.

Kuitenkin sekä kotoutujia (65%) että muita maahanmuuttaneita palvelevat vastaajat (70%) näkivät työnhakutaitojen puutteen lähes yhtä yleisesti asiakkaidensa työllistymistä vaikeuttavana asiana. Työnhaku hakemusten ja CV:n laadintoineen onkin ylipäänsä melko vaativa laji, jota monet suomea äidinkielenään puhuvatkaan eivät aina hallitse.

Suomen tai ruotsin kielen taidon ja työnhakutaitojen puutteiden jälkeen molempien vastaajaryhmien yleisimmin valitsema työllistymistä vaikeuttava seikka oli liian vähäinen koulutus, jonka oli valinnut 48% kotoutujia ja 46% muita kuin kotoutujia

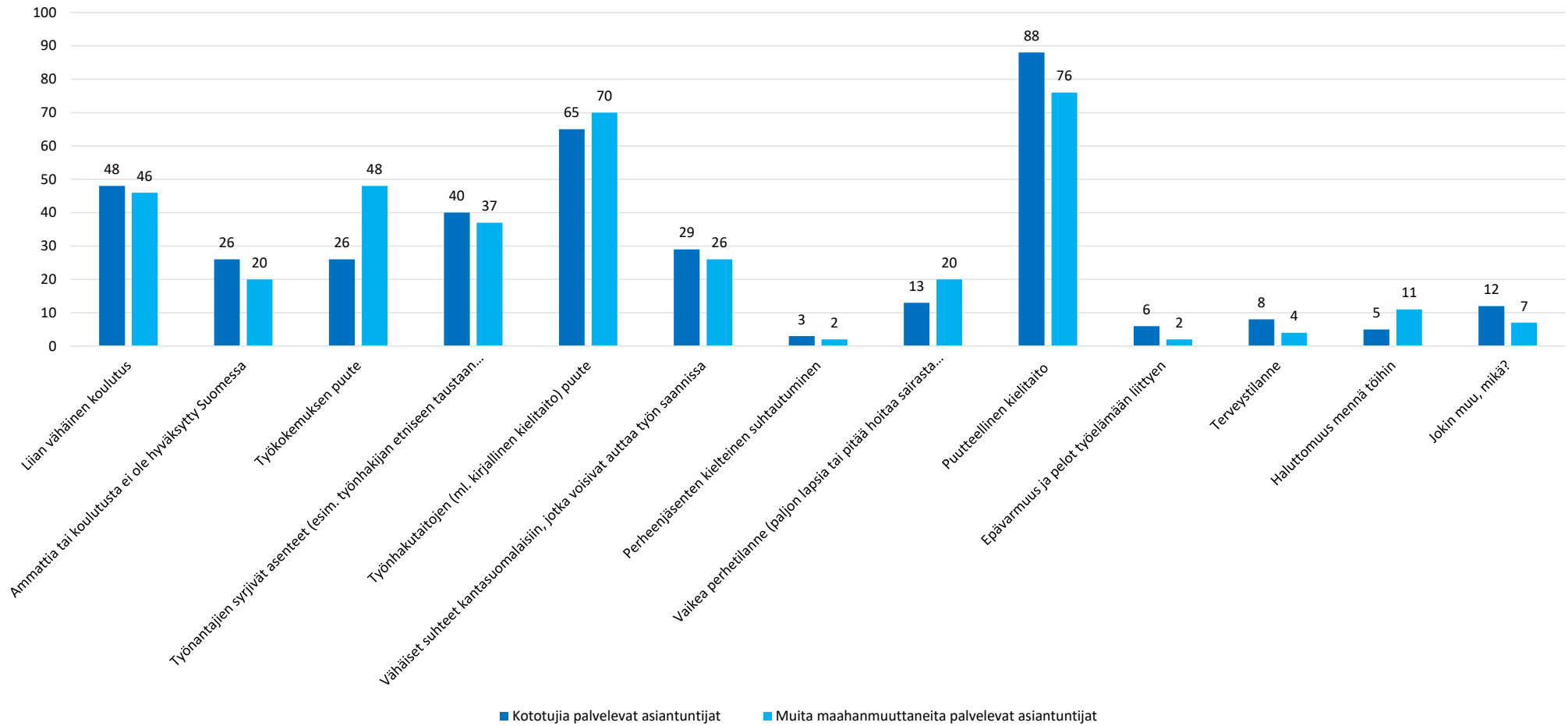

palvelevista virkailijoista. Lisäksi 48% muita kuin kotoutujia palvelevista virkailijoista oli valinnut työllistymistä vaikeuttavaksi asiaksi työkokemuksen puutteen.

Muita kuin kotoutuja-asiakkaita palvelevat virkailijat näkivät asiakkaidensa työelämään liittyvän epävarmuuden ja pelot harvemmin asiakkaiden työllistymistä vaikeuttavaksi tekijäksi kuin kotoutujia palvelevat virkailijat; niitä arveli asiakkaillaan olevan vain 2% vastaajista, kun kotoutujia palvelevista asiantuntijoista 6% arveli niitä olevan asiakkaillaan.

Haluttomuus mennä töihin jäi vähälle vastausmäärälle kummankin vastaajaryhmän vastauksissa, mutta muita kuin kotoutujia palvelevat virkailijat katsoivat kuitenkin sitä esiintyvän asiakaskunnassaan selvästi yleisemmin kuin kotoutujia palvelevat virkailijat; sen oli valinnut kolmen keskeisimmän syyn joukkoon 11% muita kuin kotoutujia, ja toisaalta vain 5% kotoutujia työssään kohtaavista vastaajista. Tämä saattaa kertoa asiakkaiden kotoutumisaikaisesta innosta ja toiveikkuudesta, joista usein kuulee alan työntekijöiden puhuvan asiana, jota kannattaisi hyödyntää tarjoamalla kotoutumispalveluja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

**Minkä tekijöiden näet vaikeuttaneen/vaikeuttavan työttömien asiakkaidesi työllistymistä ensisijaisesti ?
(valitse kolme keskeisintä syytä) Vastaajien määrä: 160**

Asiakkaiden tarvitsemat vs. tarjolla olevat palvelut – kaikki vastaajat

Kysyttäessä, mitä palveluja vastaajat ajattelivat asiakkaidensa eniten tarvitsevan työllistyäkseen, annetuista vaihtoehdoista yleisimmin tuli valituiksi henkilökohtainen työnhaun tuki (esim. ansioluettelon tekemiseen). Sen valitsi tarpeellisimpien palvelujen joukkoon kaikkiaan 68% vastaajista.

Seuraavaksi yleisimmin tarvittujen palvelujen katsottiin olevan suomen tai ruotsin kielen koulutus (64%) ja kotoutumiskoulutus (56%), mikä onkin luontevaa ottaen huomioon se, että vastaajat katsoivat heikon kielitaidon olevan asiakkaidensa työllistymistä eniten vaikeuttava tekijä.

Neljänneksi yleisimmin tarvituiksi palveluiksi katsottiin työnhakuvalmennus, (40%), omakielinen työnhakuvalmennus (39%), ja työkokeilu (31%). Vaikka työnhakuvalmennusta on vastauksista päätellen varsin hyvin tarjolla, avovastauksista kävi ilmi, että siihen vaadittava suomen tai ruotsin kielen taitotaso on vain melko harvalla asiakkaalla.

Avovastauksissa tuotiin esille ammatillisen koulutuksen, digi- ja korttikoulutusten sekä yhteiskuntaorientaation tarve. Myös työnantajiin kohdistuvia toimenpiteitä todettiin tarvittavan.

*Kysyttäessä, mitä palveluja
vastaajat ajattelivat
asiakkaidensa eniten
tarvitsevan työllistyäkseen,
annetuista vaihtoehdoista
yleisimmin tuli valituiksi
henkilökohtainen työnhaun
tuki (esim. ansioluettelon
tekemiseen).*

Kysymykseen ”Muu, mikä?” tuli seuraavia vastauksia:

- Rekry/työvoimakoulutus johon sisältyy suomen opiskelua
- Yritysyhteistyö, suorat rekryt
- Motivaatiotekijöiden selvittely
- S2-tuettu työkokeilu ja sen jatkona muu palvelu
- Yksilöllinen työhönvalmennus ja myös työnantajan tukeminen
- Työnantajille tuki: perehdyttämiseen, kontaktihenkilö, joka taivuttelee ottamaan maahanmuuttajataustaisen
- Henkilökohtaista valmennusta kokonaistilanteeseen nähden, ei vain työnhakuun liittyen, monialaista yhteistyötä.

Tarvetta olisi ennen kaikkea henkilökohtaiselle työnhaun tuelle ja suomen tai ruotsin kielen koulutukselle, mutta tarjolla on työkokeilua ja palkkatukea.

Kun tämän jälkeen kysyttiin, mitä palveluja kaikki vastanneet virkailijat voivat tällä hetkellä tarjota asiakkailleen, yleisimmin valituksi vaihtoehdoksi tuli työkokeilu, jonka valitsi 86% vastaajista. Seuravaksi yleisimmin valituksi tuli kotoutumiskoulutus (63%), palkkatuki (61%), ja luku- ja kirjoitustaidon koulutus (48%). Palkkatuen osalta avovastauksissa todettiin, että palkkatukeen ohjaamisen mahdollistavaa työttömyyden kestoa (24kk) ei ole varsinkaan kaikilla kotoutujilla.

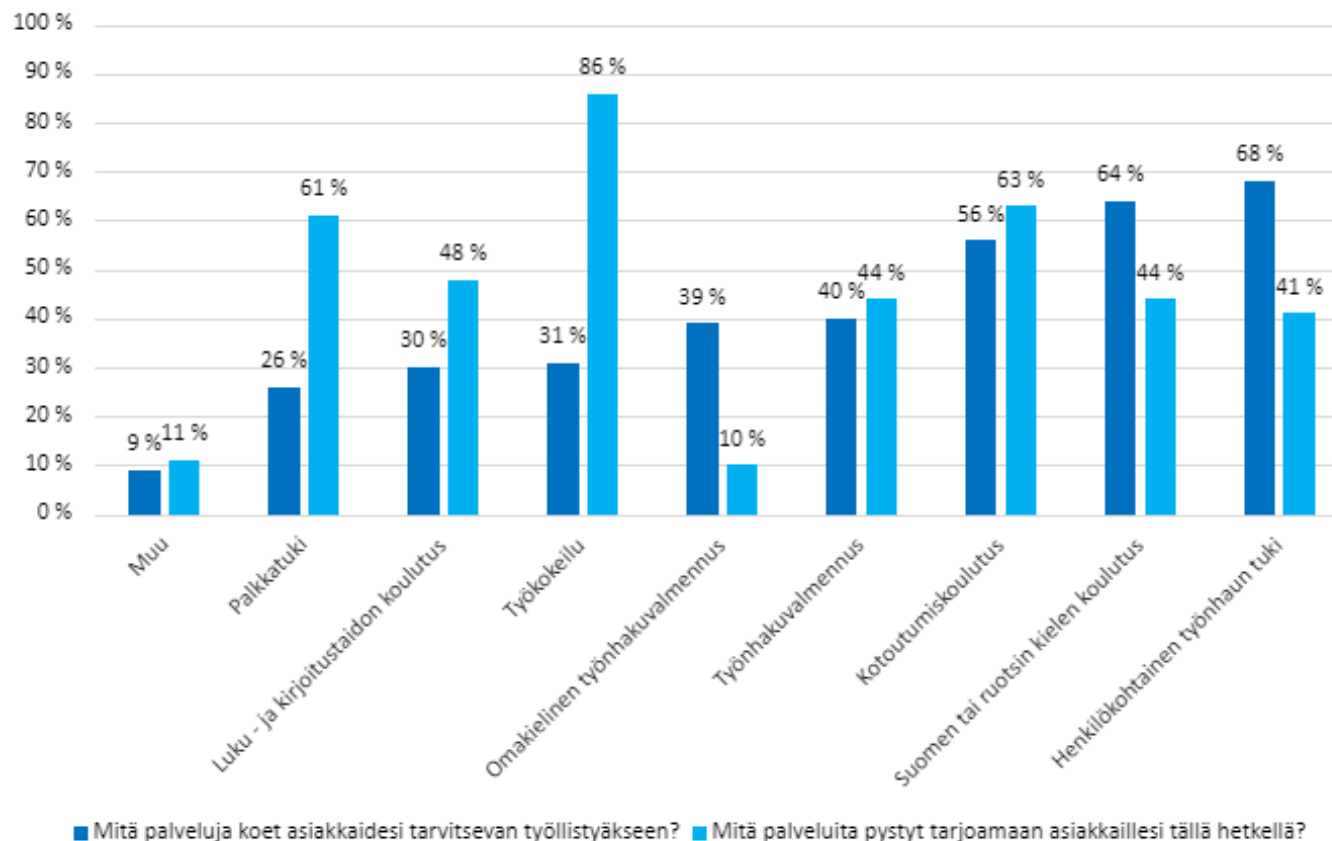
Vastauksista ilmenee siis varsin suuri epäsuhta tarvittujen ja tarjolla olevien palvelujen kesken: tarvetta olisi ennen kaikkea henkilökohtaiselle työnhaun tuelle ja suomen tai ruotsin kielen koulutukselle, mutta tarjolla on näiden sijaan työkokeilua ja palkkatukea.

Avovastaukset

Vastauksena kysymyksen ”Mitä palveluita pystyt tarjoamaan asiakkaillesi tällä hetkellä?” alla olleeseen ”muu, mikä?” sai useita mainintoja palveluohjaus esim. hankkeiden tai järjestöjen palveluihin, samoin kuin uravalmennus (kielihaasteisille). Myös työnhakuun liittyvän tiedon jakaminen, digitaitokurssi, S2-tuettu työkokeilu, yleinen ohjaus ja neuvonta sekä koulutushakuvalmennus mainittiin. Lisäksi oli kriittisiä kommentteja:

- *Kaikkea, mutta ei mitään riittävästi.*
- *Turhia suunnitelmia.*
- *Tällä hetkellä kaikki työkalut tukea asiakkaan työllistymistä on viety pois.*

**Asiakkaiden tarvitsemat vs. tarjolla olevat palvelut,
kaikki vastaajat 160 vastaajaa**

**Avovastauksissa tuli
esille pitkät jonot ja
siten jopa kohtuuttoman
pitkät odotusajat
kotoutumiskoulutukseen.**

Asiakkaiden tarvitsemat palvelut vs. tarjolla olevat palvelut

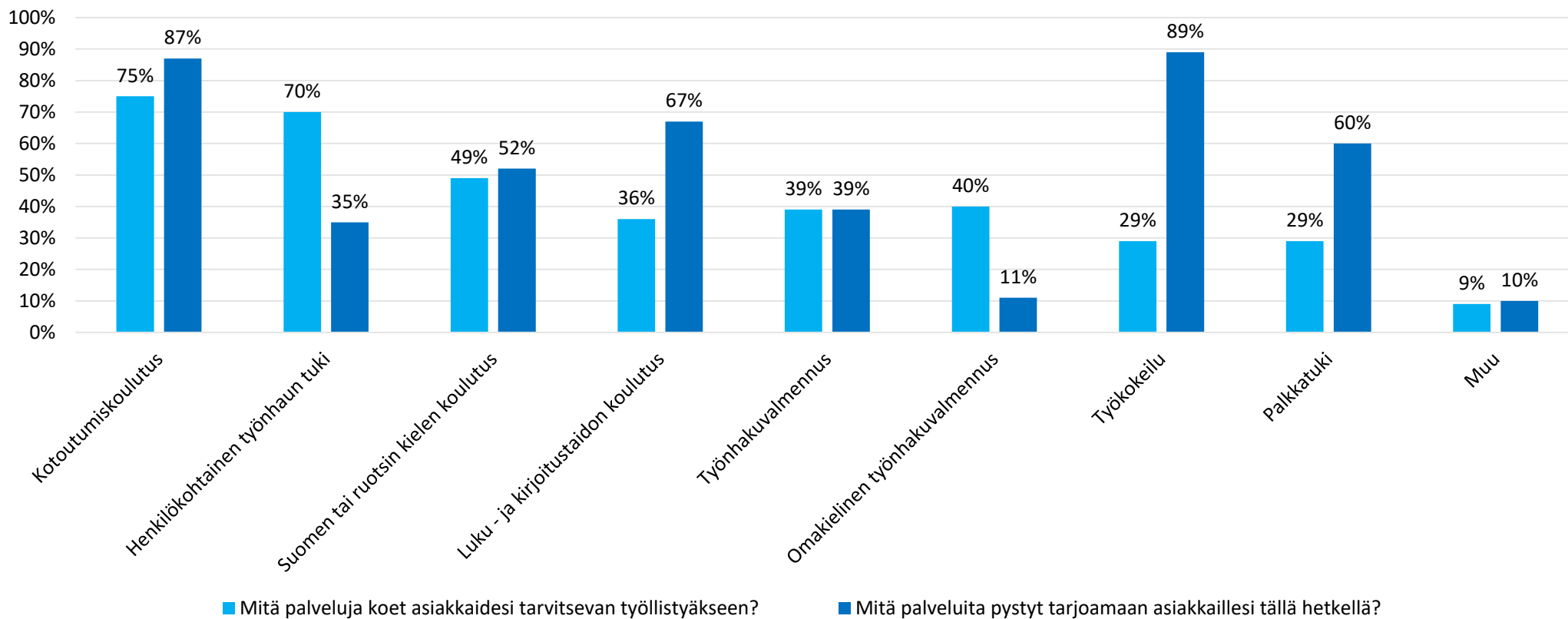
Kotoutuja-asiakkaita palvelevat virkailijat

Palvelu, jota pääasiassa kotoutujia työsään palvelevat virkailijat katsoivat asiakkaidensa tarvitsevan yleisimmin oli, varsin ennalta-arvattavasti, kotoutumiskoulutus. Sen oli valinnut kolmen tarpeellisimman palvelun joukkoon 75% vastaajista. Selkeästi toiseksi yleisimmin tarpeelliseksi katsottu palvelu oli, henkilökohtainen työnhaun tuki, jonka oli valinnut 70% vastaajista. Näiden jälkeen yleisimmin valitut palvelut olivat suomen tai ruotsin kielen koulutus (49%), omakielinen työnhakuvalmennus (40%), työnhakuvalmennus (39%) sekä luku -ja kirjoitustaidon koulutus (36%). Palkkatuen ja työkokeilun kummatkin valitsi 29% vastaajista.

Toisaalta sen osalta, mitä palveluja virkailijat voivat tarjota asiakkailleen, työkokeilu sai eniten valintoja kotoutujia palvelevien virkailijoiden vastauksissa; 89% vastaajista valitsi sen palveluksi, jota he voivat tarjota. Vaikka työkokeiluun ja palkkatukeen ohjaaminen onkin teoriassa hyvin mahdollista, todennäköisesti käytännössä se, miten työkokeilu- ja varsinkin palkkatukityöpaikkojen löytäminen käytännössä onnistuu kehittyvällä kielitaidolla, on kuitenkin toinen kysymys.

Toiseksi useimmin tarjolla olevaksi palveluksi valittiin kotoutumiskoulutus, jonka valitsi 87% kotoutujia palvelevista vastaajista. Kotoutumiskoulutus onkin lähtökohtaisesti yksi harvoja palveluita, joihin kotoutujia voi yleensä aina ohjata, koska siihen osallistuminen ei edellytä suomen tai ruotsin kielen taitoa. Avovastauksissa kuitenkin tuli esille pitkät jonot ja siten jopa kohtuuttoman pitkät odotusajat kotoutumiskoulutukseen. Luku -ja kirjoitustaidon koulutusta on vastausten perusteella tarjolla selvästi tarvetta enemmän, sen valitsi tarjolla olevien palvelujen joukkoon 67% vastaajista. 52% ilmoitti voivansa tarjota asiakkailleen suomen tai ruotsin kielen koulutusta.

Toisin kuin kotoutumiskoulutukseen, työnhakuvalmennukseen, jonka valitsi sekä tarpeelliseksi että tarjolla olevaksi palveluksi 39% vastaajista, vaaditaan yleensä tiettyä kielitaidon tasoa (joidenkin vastausten mukaan B1.1), jota varsinkaan uudet kotoutujat eivät yleensä ole saavuttaneet. Toisaalta omakielistä työnhakuvalmennusta ei avovastauksista päätellen ole monilla paikkakunnilla tarjolla ja sen valitsikin tarjolla olevaksi palveluksi vain 11% vastaajista. 35% vastaajista ilmoitti voivansa tarjota asiakkailleen henkilökohtaista työnhaun tukea.

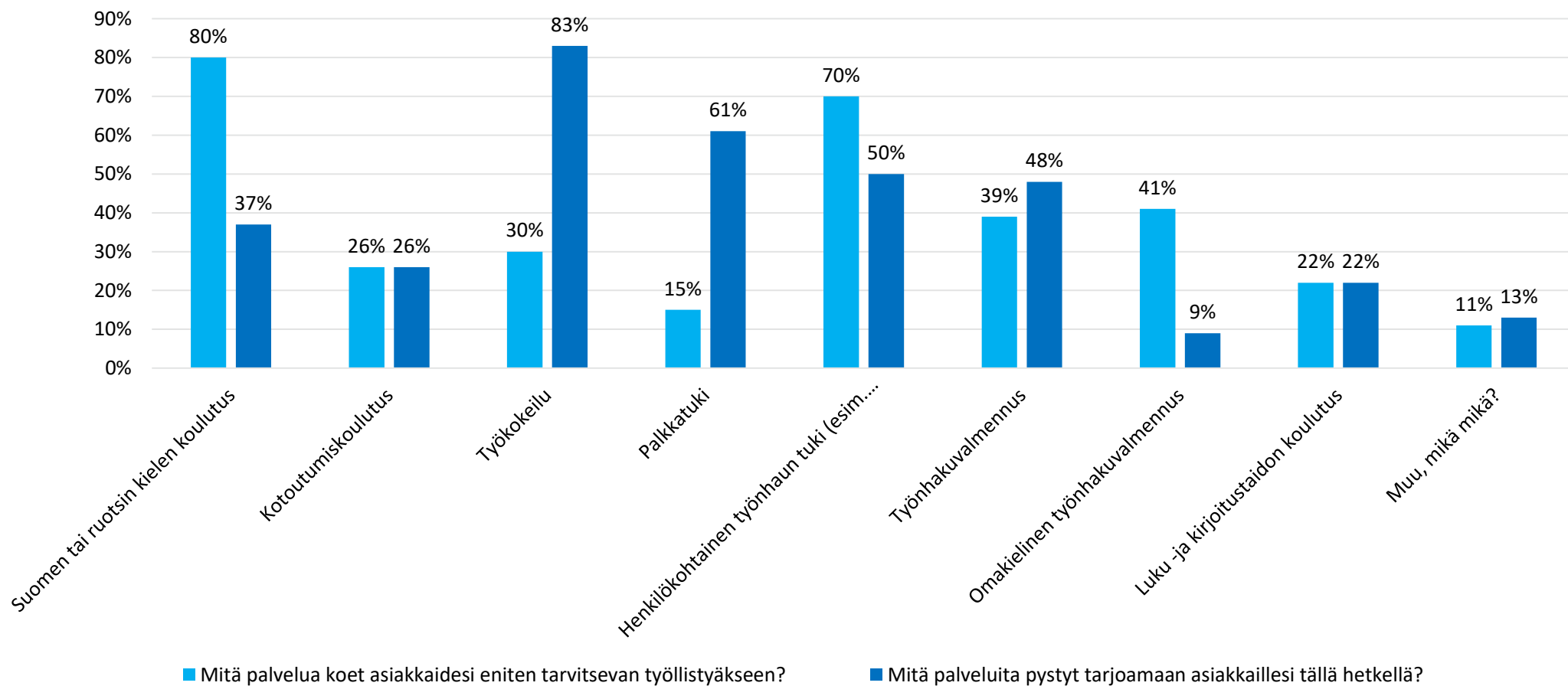

Muita maahanmuuttaneita palvelevat virkailijat

Muita maahanmuuttaneita kuin kotoutujia palvelevien virkailijoiden vastausten mukaan keskeisin asiakkaiden tarvitsema palvelu on suomen tai ruotsin kielen koulutus, jonka oli valinnut 80% vastaajista. Tämä kertonee siitä, että usein kotoutumisajan ylittäneet asiakkaat ovat jo käyneet kotoutumiskoulutuksen, mutta tarvitsevat silti lisää kielen opetusta, joko siksi, että heidän kielitaitonsa ei kotoutumiskoulutuksen aikana ole saavuttanut tehokkaan työnhaun mahdollistavaa tasoa tai siksi, että esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen jälkeinen työttömyysaika on venynyt ja koulutuksen aikana omaksuttu kielitaito päässyt unohtumaan.

Kuten kotoutujia, myös muita maahanmuuttaneita kuin kotoutujia palvelevat virkailijat katsoivat henkilökohtaisen työnhaun tuen olevan toiseksi yleisimmin asiakkaidensa tarvitsema palvelu; sen valitsi 70% myös muita kuin kotoutujia palvelevista vastaajista. Seuraavaksi yleisimmin valitut palvelut olivat omakielinen työnhakuvalmennus (41%), työnhakuvalmennus (39%) ja työkokeilu (30%). Kotoutumiskoulutusta piti tarpeellisena asiakkailleen 26% ja luku- ja kirjoitustaidon koulutusta 22% vastaajista. Huolimatta mahdollisesta suomen tai ruotsin kielen taidon kehittämisen tarpeesta kotoutumiskoulutus ei pidempään maassa asuneille henkilöille usein olekaan soveltuva palvelu, koska se on sisältönsä puolesta suunnattu nimenomaan melko uusille tulijoille.

Kysyttäessä, mitä palvelua virkailijat tosiasiaassa voivat tarjota asiakkailleen, yleisimmin valittu vaihtoehto oli työkokeilu, jonka valitsi 83% vastaajista. Seuraavaksi yleisimmin valituksi tuli palkkatuki (61%). Henkilökohtaista työnhaun tukea voi tarjota asiakkailleen 50% vastaajista, mikä oli selvästi enemmän kuin kotoutujia palvelevien vastaajien joukossa. Työnhakuvalmennuksen osalta vastaajien arvioima asiakkaiden tarve (39%) oli jopa pienempi kuin mahdollisuus tarjota tätä palvelua asiakkaille (48%).

Avovastaukset

Kyselyn lopussa oli avokysymys ”Muita kommentteja asiakkaidesi työllistymiseen ja sen tukemiseen liittyen?”, johon tuli 76 vastausta.

Vastauksissa korostuu kotoutumis- ja kielikoulutusten tarve niin kotoutuja- kuin kotoutumisajan ylittäneille asiakkaille. Ongelmana nostetaan esiin pitkät jonot kotoutumiskoulutuksiin ja toisaalta muiden suomen ja ruotsin kielen koulutusten vähäinen tarjonta. Kotoutumiskoulutusten pitkien jonotusaikojen puolestaan todetaan viivästyttävän asiakkaiden jatkokouluttautumista ja työllistymistä.

Useassa vastauksessa tulee myös esille asiakkaiden työnhaun tuen tarve ja se, että työllisyyspalveluissa siihen ei tällä hetkellä ole mahdollista vastata. Työnhakua vaikeuttavaksi seikaksi mainitaan muutamissa vastauksissa myös asiakkaiden digitaitojen puute. Lisäksi työnantajien asenteet mainitaan useampaan kertaan, samoin kuin niihin liittyen se, että kielitaitovaatimukset moniin töihin ovat suhteettoman korkeat.

Poimintoja avovastauksista

- *Tarvittaisiin avoin paikka, johon voi mennä hakemaan tietoa työpaikoista, tekemään työhakemuksia ja saada siihen tukea, saada apua digipalveluiden käytössä, alustavaa urasuunnittelua jne. Paikka, jossa järjestetään infoja, työnantaja voi tulla esittelemään työpaikkoja jne. Tarvitaan tietoa piilotyöpaikoista ja digitukea. Turussa oli aikanaan Jobcafe, jonka vastaava paikka olisi tarpeen edelleenkin.*
 - *Työkokeiluja ja palkkatukia voidaan puoltaa, mutta käytännössä erittäin harva niitä paikkoja saa. Palkkatuessa iso este kotoutujille on se, että 100% palkkatukeen vaaditaan 24 kk työttömyys, ja siihen aikaan ei lasketa aikaa, minkä on esim. kotoutumiskoulutuksessa.*
 - *Suurin este työnhakuun on työnhakutaitojen puuttuminen. Osa asiakkaista myös "laitostuu" TE-toimiston palveluihin, mikä johtaa haluttomuuteen siirtyä työelämään vaikka kielitaitoa olisi jo riittävästi.*
 - *Tarvitaan enemmän suorittavan työn palkkatukipaikkoja, joihin maahan muuttaneet henkilöt voisivat päästä kehittyvällä suomen kielen taidolla ja mahdollisesti ilman luku- ja kirjoitustaitoa. Asiakkaiden jatkokouluttautuminen ja työllistyminen viivästyvät, kun jonot/odotusajat kotoutumiskoulutuksiin ja luku- ja kirjoitustaidon koulutuksiin ovat niin pitkät. Viiveet koulutuksesta toiseen siirryttäessä johtavat myös jo hankitun suomen kielen taidon rapistumiseen. Kontakteja kantasuomalaisiin on asiakkailla vähän.*
- Kotouttamisajan ylittäneet yhä kotoutumispalveluja tarvitsevat asiakkaat tulisi myös huomioida palvelutarjonnassa, jotta he eivät syrjäydy yhteiskunnasta. Työllisyyspalveluihin tarvitaan enemmän resursseja asiakastyöhön. Asiakkaat tarvitsevat usein vahvaa tukea työnhakuun.*
- *Työllistymistoimet tulisi suunnata laajemmin suomalaisen yhteiskunnan vastaanottavuuteen. Monilla aloilla kielitaitovaatimusta tulisi laskea, esim. siten että työpaikkasuomea juurrutettaisiin laajemmin osaksi maahanmuuttajien työpolkuja tarjoamalla pienyrityksille tätä palvelua ilmaiseksi. KV-opiskelijoiden harjoittelu- ja kesätyömahdollisuuksia pitäisi tukea, sekä valmistumisen jälkeistä työllistymistä. Jos kouluttaja ei tarjoa suomen opintoja, opiskelijoille pitäisi markkinoida vahvasti itsenäisiä kielikursseja ja kertoa työmarkkinoiden realiteeteista (=englanniksi ei työllisty virkailijatasolla kuin harvoin).*
 - *Tarvitaan yksilöllistä työhaun valmennusta joko omalla kielellä tai osittain tulkin välityksellä varsinkin alkuvaiheessa. Digitaidot myös aika heikot osalla, ottaen huomioon meidän työnhakuprosessin. Myös oman osaamisen sanallistaminen on heille erittäin vaikeaa.*
 - *Velvoittavaa, asiakkaalle maksutonta kielikoulutusta, alkutestiaikoja, kotoutumiskoulutusta on aivan liian vähän ja/ tai jonot ovat pitkät ja ohjausta voidaan tehdä pitkällä viiveellä. Omia palvelumuotoja englanniksi työllistymään pyrkiville erikoisalojen osaajille. Koulutukseen ohjaaminen pitäisi olla*

työvoimaviranomaisen näkökulmasta mutkatonta, sujuvaa, viiveetöntä. Nyt virkailijat pahimmassa tapauksessa googlailevat että missä asiakkaalle olisi esim. maksutonta kielikoulutusta. Tällä hetkellä moni asia perustuu myös asiakkaan vapaaehtoisuuteen, eikä tämä ole välttämättä kovin hyvä asia.

- Omat asiakkaat ovat hyvin pitkältä ns. kolmansista maista tulleita, useat pakolaisasemassa, kaikki kotoutumisajalla. Omat asiakkaat ovat erittäin työmyönteisiä ja halukkaita työllistymään. Käytännön ongelmaksi muodostuu hyvin usein se, että aikaisempi työkokemus on vähäistä/olematonta.
- Harvoin pystyn tarjoamaan esimerkiksi työnhakuvalmennusta koska asiakkaan kielitaitotaso tulisi silloin olla B1 tasolla. Näin harvoin on.
- Haasteena usein se, että asiakkaalla ei ole ymmärrystä siitä, miten Suomessa työnhaku ja työmarkkinat toimivat. Työnhakijoilla on myös toisinaan epärealistinen kuva omista työllistymismahdollisuuksista omalla kielitaidolla ja koulutuksella.
- Asiakkaitani ovat yli kotoaikaiset. Eivät pääse enää kotoutumiskoulutukseen. Monella ovat huonot digitaidot. Paljon tarvittaisiin henkilökohtaista tukea ja ohjausta työn hakemiseen, mutta pelkällä omavalmentajalla ei riitä tähän rahkeet. Jonkin verran on hankkeita jne. joihin voi asiakasta ohjata, mutta työn saaminen silti vaikeaa. Eli kyllä myös alueen työnantajat ovat haastavia tässä suhteessa.

- Kunderna bör få sakkunnig integrations när de anländer till Finland. Detta är nu bristfälligt. Många av mina kunder har kommit för att jobba i växthus, och inte fått någon integration fast de bott här i många år. Arbetsgivaren borde ha skyldighet att ordna detta via arbetsplatsen.
- Asiakkaat ovat innokkaita ja toiveikkaita työhaussa. Suomen kielen taitoa tarvitaan ja esim. kotoutumiskoulutukseen ei ole riittävästi paikkoja. Suomen kielen kurseja pitäisi alkaa useammin. Odotusaika kielikurssille ei saisi olla liian pitkä, etteivät asiakkaat siirry suurempiin kaupunkeihin.
- Asiakassalkut tulisi olla pienemmät, että aikaa jäisi ihan henkilökohtaiseen (ehkä kädestä pitäen) ohjaukseen. Mitä enemmän pystyy tukea, sen paremmin/nopeammin tulosta syntyy. Esimerkiksi työnantajan puolelta kynnys ottaa työkokeiluun madaltuu kun on mukana esittämässä asiaa.
- Monelle asiakkaalle vaikeinta ymmärtää, miten työtä haetaan konkreettisesti: työhakemuksen ja ansioluettelon laatiminen, minne ja miten ne lähetetään. Ovat tottuneet omassa kotimaassaan vain kävelemään työpaikalle ja työpaikka on löytynyt sitä kautta.
- Suurin ongelma on, että alueella vielä paljon ennakkoluuloja maahanmuuttajataustaisen työllistämiseen. Asiakas saattaa puhua jo hyvää suomea ja koulutusta on, mutta pääsee pelkästään siivoustyöhön, jos sinnekään. Isommin kontakteja yrityksiin ja tukea työnantajille. Pitkät harjoittelut sisältyen suomen kielen kurseihin sellaisiin paikkoihin, jonne mahdollista työllistyä --> eli kontaktit yrityksiin oltava kunnossa.

Yhteenvedo ja suositukset

Vastaajat kokivat asiakkaidensa työllistymistä eniten vaikeuttaviksi seikoiksi puutteellisen kielitaidon ja työnhakutaitojen puutteen. Nämä heijastuivat myös niihin palveluihin, joita vastaajat katsoivat asiakkaidensa tarvitsevan työllistyäkseen; yleisimmin katsottiin tarpeellisiksi kotoutumiskoulutus, suomen tai ruotsin kielen koulutus ja henkilökohtainen työnhaun tuki. Näitä ei kuitenkaan läheskään aina pystytä tarjoamaan tarvittavaa määrää.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että ainakin seuraavat toimenpiteet ovat tarpeen, jotta työllisyyspalveluissa voitaisiin tehokkaammin tukea maahanmuuttaneiden asiakkaiden työllistymistä ja kotoutumista:

1. Varmistetaan kotoutumiskoulutuspaikkojen ja suomen tai ruotsin kielen koulutuspaikkojen riittävyys

- *Kotoutumiskoulutuspaikkojen riittävyys tulee varmistaa, jotta nopea koulutuksen aloittaminen on mahdollista.*
- *Suomen tai ruotsin kielen koulutusta tarvitaan myös kotoutumisajan ylittäneille. Sen tarjoaminen nopeuttaa asiakkaiden työllistymistä ja estää jo saavutetun kielitaidon rapistumista.*

2. Tarjotaan henkilökohtaista työnhaun tukea

- *Työllisyyspalveluihin tarvitaan riittävästi henkilöresursseja, jotta asiakastyöhön voidaan panostaa enemmän ja tarjota asiakkaille vahvempaa tukea työnhakuun. Ilman tätä tukea monen maahanmuuttaneen on lähes mahdotonta työllistyä. Työnhaun tuen tarjoaminen tulisikin nähdä ensisijaisesti investointina, ei pelkästään kulueränä.*

3. Tarjotaan välineitä asiakkaiden digitaitojen parantamiseen

- *Ilman digitaitoja tehokas työnhaku on nykyisin käytännössä mahdotonta. Myös monien yhteiskunnan palvelujen käyttäminen vaatii digitaitoja.*

4. Vaikutetaan työnantajien asenteisiin

- *On tärkeää pyrkiä vaikuttamaan työmarkkinoiden ja työyhteisöjen vastaanottavuuteen. Tähän liittyy kiinteästi myös kielitaitovaatimusten kohtuullistaminen ja madaltaminen niillä aloilla ja työtehtävissä, joissa se on mahdollista.*